

Na de grote omwenteling, nu ruim twintig jaar geleden, heeft Polen flink te kampen gehad met een enorme toename van de werkloosheid. Met name mensen met een arbeidshandicap vielen buiten de boot. Met behulp van Nederlandse expertise in de vorm van sociale firma's en job-coaches zijn de eerste stappen op het gebied van re-integratie gezet.

Door Ton van Eck en
Roel Cremer

Rond het jaar 2000 nam de werkloosheid in sommige Poolse regio's dramatische vormen aan, wel tot ver boven de twintig procent. Grote groepen mensen konden de snelheid van de veranderingen niet aan en dreigden structureel buiten de arbeidsmarkt te vallen. Baantjes die voorheen ingevuld werden door mensen met een arbeidshandicap werden nu ingenomen door redelijk goed opgeleide werklozen. De hervormingen waren een politieke en economische noodzaak, maar zorgden wel voor een

drastische scheiding tussen de diverse bevolkingsgroepen. Nieuw gecreëerde werkgelegenheid was uitermate gewenst voor het jonge gezonde bevolkingsdeel.

Eerste contact

In Polen was bekend dat er in Nederland iets bestond als re-integratie en dat daar met forse overheidssteuning allerlei projecten en begeleidingstrajecten plaatsvonden. Vanuit Polen is contact gezocht met TVE, een onafhankelijk adviesbureau dat zich onder meer bezighoudt met werkgelegenheidsvraagstukken, loopbaanbegeleiding en coaching, met de vraag in hoeverre het mogelijk

was speciaal voor de groep mensen met een arbeidshandicap iets te doen. Probleem in Polen was dat er vrijwel geen kennis en kunde was op het vlak van de re-integratie en dat er absoluut geen middelen beschikbaar waren vanuit de overheid. Er was slechts sporadisch geld beschikbaar voor uitkeringen en het op orde houden van de registratie van een groeiend aantal werklozen.

Samenwerking

In samenwerking met het Poolse bureau 'Festina Lente' is toen bekeken in hoeverre het mogelijk was nieuwe werkgelegenheid te creëren in de vorm van een commerciële sociale onderne-

ming waarbij uit de winst van het project loonkosten en begeleidingskosten konden worden gefinancierd. Hierbij werd ingespeeld op de opkomst van het toerisme in Polen. Daarnaast moest een nieuw op te starten onderneming niet concurrerend zijn met bestaand ondernemerschap.

'Two Wheels for Krakow' is de speelse naam voor een fietsverhuur- annex fietsreparatiebedrijf dat werkgelegenheid biedt aan mensen met een arbeids handicap. Het Pools-Nederlandse samenwerkingsproject dat gevestigd is in de stad Krakow werd juichend onthaald door zowel het ministerie van Buitenlandse Zaken in Nederland als door de samenwerkende arbeidsbureaus in Krakow. Met een mooie startsubsidie vanuit het MATRA-fonds (MAatschappelijk TRAnsfornatie voor toekomstige EU-landen) van Buitenlandse Zaken werden de eerste stappen gezet om Nederlandse expertise uit te dragen naar Polen. Belangrijke overweging bij het opzetten van het project was de overtuiging dat re-integratie zichzelf op den duur moet kunnen bedruipen.

Introductie sociale firma in Polen

Snel na de goedkeuring voor de investeringssubsidie van MATRA is aansluiting gezocht bij een groter re-integratiebedrijf in Nederland dat zich gespecialiseerd heeft in sociale firma's, de Wesseling Groep. Two Wheels is een modelproject voor Polen geworden en daarmee werden de fenomenen sociale firma en jobcoaching geïntroduceerd. In de afgelopen jaren heeft het project werkgelegenheid geboden aan tientallen mensen die na een werk/stageperiode binnen een bedrijf doorgestroomd zijn naar de reguliere arbeidsmarkt.

Two Wheels for Krakow is inmiddels verzelfstandigd. Het project is overgedragen aan een belangenvereniging voor mensen met een fysieke beperking. Deze vereniging kan met de overwaarde die het project genereert verdere initiatieven ontwikkelen om werkgelegenheid te creëren. Zo is een reparatie-

service voor onder andere rollators en rolstoelen opgezet en zelfs een waxservice voor ski's.

Voortzetting

Het project Two Wheels trok de nationale Poolse aandacht en vormde de basis voor een omvangrijk netwerk in de sociale sector in Polen. Steeds meer

Er was vrijwel geen kennis en kunde over re-integratie

instanties maakten kennis met de voordelen van gerichte re-integratie en de werkwijze jobcoaching. Stichting Pinel (samenwerking tussen TVE, Wessling Groep en Festina Lente) organiseerde voorlichtingsbijeenkomsten, trainingssessies en ook studiereizen. Binnen de mogelijkheden van een ESF/Equal-programma zijn een twintigtal Poolse jobcoaches opgeleid die outplacementprogramma's voor Poolse instellingen hebben uitgevoerd: een Pools ziekenhuis en een oude textiel fabriek in Lodz. Beide instellingen moesten flink snoeien in hun personeelsbestand en veel kregen outplacement aangeboden. Meer dan 400 mensen zijn in twee jaar omge-

Langzaamaan wordt het draagvlak in Polen groter om te investeren in het bemiddelen en begeleiden van mensen in outplacementtrajecten of zij die een lange afstand tot de arbeidsmarkt ervaren. In een aantal Poolse steden wordt een begin gemaakt met proefprojecten. Bijvoorbeeld in de stad Gdansk (Danzig) is een heuse aanbesteding uitge-

schreven voor het leveren van re-integratiediensten. Dit naar voorbeeld van het Nederlandse en Engelse systeem. Ook dit is gefinancierd vanuit Europese middelen. Als het proefproject slaagt en voldoende resultaten oplevert, zit er een kans in dat het vanuit de reguliere budgetten verder gefinancierd zal worden. Hiermee zal dan ook de vraag toenemen naar goed opgeleide jobcoaches en consultants.

Professionalisering

De afgelopen jaren zijn er met name voor maatschappelijke organisaties en voor consultants van arbeidsbureaus al veel jobcoaches opgeleid. Eerst binnen

De overtuiging dat re-integratie zichzelf moet kunnen bedruipen

school en met behulp van gerichte jobcoaching herplaatst. Een prestatie in de recente Poolse re-integratiegeschiedenis.

Meer draagvlak

Cynisch is dat dit soort successen nog steeds voor een groot deel afhankelijk zijn van Europese subsidiestromen. Houdt de projectsubsidie op dan verdwijnt daarmee ook een groot deel van de opgebouwde capaciteit. Projecten die standhouden zijn die waarbij al in een vroeg stadium de eigen inkomstmogelijkheden zijn meegenomen, zoals bijvoorbeeld bij Two Wheels in Krakow.

het kader van de Europese projecten die door Pinel zijn begeleid, later zelfstandig door een trainingsbureau (Leszek Michno). Nu wordt onderzocht of en hoe de tijd rijp is voor landelijke certificering van de trainingen. Dit om een kwaliteitsslag te kunnen bieden (professionalisering), maar ook om de opgeleide consultants te ondersteunen. Het aangaan van allianties met maatschappelijke organisaties die de belangen van doelgroepen verdedigen is een belangrijke activiteit. Hiervoor blijft de Nederlandse betrokkenheid bestaan bij het opzetten van pilots op het gebied van

re-integratie. Zo wordt op dit moment met een grote organisatie op het gebied van verslavingszorg onderzocht welke re-integratieinstrumenten kunnen worden ingezet. Voorafgaande hieraan zal vanaf najaar 2010 een aantal werkbezoeken aan Nederland worden gebracht om

voor beide partijen. Voor Poolse organisaties en arbeidsbureaus is het zeer interessant te zien hoe in Nederland met werkloosheid en re-integratieprogramma's wordt omgegaan. Er wordt wel kritisch gekeken naar de kosten van dergelijke programma's, maar de overtuiging

Het contrast tussen het magere Poolse stelsel van sociale zekerheid en het relatief veel rijkere Nederlandse stelsel is groot. Met de nog beperkte middelen is het uitermate fascinerend om te zien hoe Poolse maatschappelijke organisaties gedreven zijn om de problematiek rond structurele werkloosheid, verslavingsproblematiek en gerelateerde arbeids-handicap aan te pakken. De Poolse daadkracht laat je anders kijken naar de overgeorganiseerde en vaak bureaucratische Nederlandse situatie en zet je weer met beide voeten op de grond.

Einde project, einde aanstelling was een bittere ervaring

voorbeeldprojecten te bezoeken. Hiervoor is samenwerking tot stand gebracht met de stad Krakow en met de diverse regionaal opererende arbeidsbureaus.

Kruisbestuiving

Zowel voor de aanbieder van expertise als voor de afnemers is internationale samenwerking stimulerend. De kruisbestuiving van ideeën biedt meerwaarde

ging groeit dat investeringen in sociale innovatie bij de arbeidsbureaus noodzakelijk zijn. Met name de projecten waar sprake is van een win-winsituatie, zoals sociale ondernemingen, kunnen op veel enthousiasme rekenen. Probleem blijft dat voor dit soort ondernemingen altijd de nodige voor-investeringen nodig zijn, die nog maar moeilijk vanuit algemene middelen gefinancierd kunnen worden.

Belang van onderkennen van cultuurverschillen

Een zekere bescheidenheid is echter op zijn plaats voor de vaak financieel meer draagkrachtige westerse partners die richting het oosten gaan. Veel projecten van buitenlandse organisaties die zonder kennis van de achtergrond en cultuur

Na de ceremonie sluiting van het project wilden we nog een rondritje maken door de stad. Op naar de locatie van Two Wheels waar we jaren geleden voor het laatst waren. Helaas waren alle fietsen verhuurd!

Vertrouwen

van het land met grote stappen snel zaken dachten te doen zijn mislukt. Aan de ontwikkelingstafel kunnen de partijen het ogenschijnlijk snel eens zijn, maar is eenmaal de buitenlandse partner weer afgereisd naar huis dan krijgt de eigen dynamiek van het land de overhand. Partners waarmee overleg is gehouden, blijken dan ineens afhankelijk te zijn van hun meerderen, politiek of bestuurlijk, en een lange periode van afwachten volgt. Westerse partners wijten dit vaak aan onwil of bestuurlijke luiheid. Cruciale stappen in het proces zijn dan vergeten. Om succesvol te zijn en te blijven is aanwezigheid en een goed gevoel voor de verhoudingen in het partnerland cruciaal. Investeren in een breed netwerk en het hebben van betrouwbare adviseurs is tijdrovend, maar op termijn lonend. Vanzelfsprekend is kennis van de taal en cultuur onontbeerlijk om ook informeel de contacten te onderhouden.

Met name in landen als Polen is het belangrijk te beschikken over een goed (informeel) netwerk en de taal te spreken. De eerste entree is een cruciale succesfactor. Vanzelfsprekend staat altijd de inhoud voorop, maar als het vertrouwen in de basis ontbreekt, dan kom je aan de inhoud al helemaal niet toe.

Hoogte- en dieptepunt in de samenwerking

Hlaas vielen deze twee momenten op dezelfde dag. Na de succesvolle afsluiting van het ESF/Equal-project werden de resultaten feestelijk gepresenteerd. Een twintigtal opgeleide Poolse jobcoaches hadden voortreffelijk werk geleverd bij uiteenlopende de re-integratieinspanningen van zo'n 400 cliënten. Maar met succes werk vinden voor cliënten betekende niet voor alle coaches werkgarantie. Enkele coaches konden hun carrière voortzetten bij een van de plaatselijke arbeidsbureaus, voor de meesten ech-

ter was het (voorlopig) hun laatste werkdag. Einde project, einde aanstelling was een bittere ervaring. Er is gelukkig voldoende perspectief voor de naaste toekomst. De vraag naar gekwalificeerde coaches begint te groeien, en ook ziet het er naar uit dat er langzaam structurele dienstverlening gaat plaatsvinden om de nog steeds vele kansarmen op de arbeidsmarkt te ondersteunen.

Ton van Eck is oprichter van TVE Tekst en Advies. Email: Tonve@xs4all.nl
Roel Cremer is lid van de redactieraad van Aan de slag.

